

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента кафедри інформатики та системології

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

Красюк Юлії Миколаївни

на дисертаційну роботу

Яцько Оксани Мирославівни

на тему **«Комп'ютерно орієнтована методична система навчання інформатики
майбутніх економістів у вищих навчальних закладах»,**

поданої на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук за спеціальністю

13.00.02 — теорія та методика навчання (інформатика)

Актуальність теми дисертаційної роботи

На сучасному етапі розвитку вищої економічної освіти в Україні актуальним завданням є розвиток особистісного потенціалу майбутнього фахівця-економіста в контексті формування його інформатичних компетентностей, що забезпечить працівнику в подальшому повноцінну реалізацію під час розв'язування нестандартних життєвих та виробничих ситуацій. Сучасний економіст повинен не тільки уміти комплексно аналізувати постійно зростаючі обсяги фактологічних даних, перспективно використовуючи засоби інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у професійній діяльності та повсякденному житті, але й постійно адаптуватися до інформаційного середовища діяльності, що швидко змінюється. Для формування у майбутніх економістів відповідних умінь та навичок необхідне інтегративне впровадження у навчальний процес комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання інформатичних дисциплін, що базуються на комп'ютерній підтримці навчально-пізнавальної діяльності студентів. Це передбачає поєднання традиційних та комбінованої форм навчання, забезпечення індивідуалізації, доступності і якості навчання, збільшення значення професійно-діяльнісної і прикладної складових у змісті професійної підготовки з інформативних дисциплін майбутніх економістів, перехід від групових форм і методів навчання до

індивідуально-групових, ефективної організації самостійної роботи студентів з використанням діяльнісних середовищ, технологій дистанційного та мобільного навчання, хмарних технологій.

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження О.М. Яцько, предметом якого було обрано «комп'ютерно-орієнтовану методичну систему навчання інформатики майбутніх економістів у вищих навчальних закладах» (С. 11).

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих у дисертації***

Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної науково-дослідної теми «Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання фізико-математичних та інформатичних дисциплін у педагогічних навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0111U000526) та відповідно до тематичного плану наукових досліджень Інституту інформатики Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Здобувач проаналізувала проблему дослідження на:

- законодавчому та нормативному рівнях. Робота проведена у відповідності до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» (2004), «Про Національну програму інформатизації», стратегії реформування освіти в Україні, освітньо-професійних програм підготовки фахівців галузі знань 0305 — «Економіка і підприємництво», пов'язана з основними положеннями «Концепції вдосконалення освітнього процесу на економічних факультетах класичних університетів України в контексті Болонського процесу». Бажано було б провести також аналіз і «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», Закону України «Про вищу освіту» (2014);
- теоретико-методологічному рівні. Основу дослідження становлять: положення про активність особистості як суб'єкта діяльності у процесі навчання та організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах; теоретико-методологічні основи неперервної професійної освіти і професійної підготовки фахівців; теорія компетентнісної освіти; теорія та методика економічної

освіти; концепції інформатизації освіти; результати впровадження сучасних педагогічних технологій у професійну підготовку фахівців; положення формування інформатичних компетентностей майбутніх фахівців; положення про активізацію навчальної діяльності засобами ІКТ; положення про комбіноване навчання; положення про комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання, про мобільні ІКТ;

—професійно-практичному рівні. Під час констатувального етапу експерименту Оксана Мирославівна проводила анкетування та бесіди з викладачами (Буковинського державного фінансово-економічного університету, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, Криворізького педагогічного інституту, Криворізького національного університету, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Національного університету «Львівська політехніка», Черкаського державного технологічного університету) дисциплін «Інформатика», «Інформатика та комп'ютерна техніка», «Нові інформаційні технології», «Технічні засоби навчання», «Інформаційні системи», «Педагогічна інформатика», «Комп'ютерне моделювання», «Системне програмування», «Операційні системи», «Комп'ютерні технології у наукових дослідженнях», «Комп'ютерні технології у навчанні», для супроводу навчання яких використовуються комп'ютерно орієнтовані методичні системи навчання, та вивчала їх досвід.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації О.М. Яцько дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до розробки основних компонент комп'ютерно орієнтованої методичної системи навчання інформатики майбутніх економістів відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Дисертація базується на ретельному аналізі науково-методичної літератури (проаналізовано 353 джерела), добре структурована та характеризується логічністю викладу матеріалу.

Вірогідність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечені методологічними та теоретичними засадами вихідних позицій дослідження,

відповідністю застосованих методів поставленій меті та завданням, а також позитивними результатами впровадження основних результатів дослідження.

Потрібно зазначити обґрунтованість наведених дисертанткою висновків, які базуються на грамотному використанні теоретичних, діагностичних, емпіричних та експериментальних методів досліджень.

Наукова новизна результатів дослідження

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, уточнено структуру і зміст професійних та інформатичних компетентностей майбутніх фахівців у галузі економіки та підприємництва з урахуванням вимог інформаційного суспільства.

По-друге, теоретично обґрунтовано і розроблено основні компоненти комп'ютерно орієнтованої методичної системи навчання інформатики, впровадження яких у навчальний процес сприяє підвищенню якості навчання з інформатики, формуванню і розвитку професійних та інформатичних компетентностей студентів економічних спеціальностей.

По-третє, набула подальшого розвитку методика навчання інформатики у вищих навчальних закладах (ВНЗ) на основі використання технологій дистанційного навчання.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі переконливо та з достатньою повнотою обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження; чітко визначено мету, об'єкт та предмет дослідження, які пов'язані з гіпотезою та темою; методи та теоретично-методологічна основа дослідження, що дозволяють досить точно розв'язати визначені завдання дослідження та перевірити достовірність гіпотези.

У першому розділі дисертації «Теоретичні основи формування інформатичних компетентностей майбутніх економістів» проведено огляд науково-методичної та психолого-педагогічної літератури, що розкриває основні погляди на зазначену у дослідженні проблему.

Проведено аналіз сучасного стану впровадження компетентнісного підходу в економічну освіту (С. 19—38); розглянуто поняття професійних компетентностей фахівців у галузі економіки (С. 39—43); уточнено структуру і зміст професійних (С. 53—59, 252) та інформатичних компетентностей (С. 63—66) студентів економічних спеціальностей та визначено психолого-педагогічні умови їх формування.

Проаналізувавши професійні компетентності майбутнього економіста, Оксана Мирославівна виокремила наступні групи компетентностей: компетентності у сфері економічної діяльності; компетентності в інших сферах професійної діяльності; інформатичні компетентності; комунікативна компетентність; компетентність у сфері самовизначення і саморегуляції особистісних якостей; виробничо-діяльнісні компетентності (С. 51—52).

Інформатичні компетентності майбутнього економіста у дослідженні розглядаються як складова його професійних компетентностей, яка визначає здатність фахівця вирішувати професійні та життєві проблеми, професійні завдання, котрі виникають у реальних ситуаціях соціально-економічної діяльності, з використанням знань, практичних умінь, навичок і досвіду у галузі інформатики, ІКТ та комп'ютерних систем (С. 60).

Відповідно до обраного у дослідженні підходу автором виділено ключові, базові та спеціальні інформатичні компетентності майбутніх економістів і визначив їх зміст (С. 63—64). Водночас здатності, що входять до складу інформатичних компетентностей, об'єднано у три групи (С. 64—65): здатності, що стосуються роботи з даними; здатності, що стосуються використання сучасних програмних продуктів та комп'ютерної техніки для розв'язування економічних задач; здатності щодо використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій в організації професійної діяльності.

На основі проведеного автором аналізу наукових досліджень, котрі присвячені формуванню інформатичних компетентностей студентів ВНЗ, та у відповідності до соціального замовлення інформаційного суспільства, було удосконалено модель формування інформатичних компетентностей майбутніх економістів (С. 73), виокремивши в ній, цільову, змістову, організаційно-методичну, технологічну

(включає компоненти комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання інформатичних дисциплін), організаційно-педагогічну, ціннісно-мотиваційну та результативну складові.

Автором виділено три етапи формування інформатичних компетентностей майбутнього економіста (інтуїтивний, нормативний та креативний), кожен з яких передбачає досягнення студентом певних рівнів сформованості інформатичних компетентностей, що визначаються сформованістю у нього відповідних особистісних якостей, а також рівнями його знань, умінь та навичок у галузі інформаційно-комунікаційних технологій (С. 75—76).

Зважаючи на те, що базовим у формуванні інформатичних компетентностей майбутніх економістів є курс інформатики, Яцько О.М. було виокремлено основні проблеми навчання інформатики в економічному ВНЗ в умовах впровадження компетентнісного підходу (С. 84—85), а також визначено шляхи їх вирішення, ключове місце серед яких належить активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при навчанні інформатики на основі широкого використання педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (С. 87).

На початку другого розділу дисертації «Створення основних компонент комп'ютерно орієнтованої методичної системи навчання інформатики майбутніх економістів» Яцько О.М. проаналізувала основні педагогічні підходи, концепції і поняття, на яких ґрунтуються комп'ютерно орієнтовані методичні системи навчання (КОМСН) дисциплін у ВНЗ (С. 91—97); розглянула як проблеми, так і перспективи створення та впровадження КОМСН інформатичних дисциплін у ВНЗ (С. 98—101); провела порівняльний аналіз традиційних і комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання за рівнем використання ІКТ та їх впливом на компоненти цих систем (С. 104—105).

При цьому КОМСН інформатики майбутніх економістів у ВНЗ розглядалась як така методична система навчання інформатики, що забезпечує цілеспрямований процес формування інформатичних та професійних компетентностей студентів на основі широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій (С. 108).

Оксаною Мирославівною розроблено основні компоненти КОМСН курсу «Інформатика» (мета і завдання курсу, зміст навчального курсу, методи навчання, засоби і форми організації навчання) студентів економічних спеціальностей, в основу якої була покладена модель комбінованого навчання (С. 109—153).

Для підтримки навчання інформатики майбутніх економістів автором був розроблений електронний навчальний курс (ЕНК) «Інформатика» в системі підтримки дистанційного навчання (на базі системи Moodle). У процесі дослідження було з'ясовано, що використання ЕНК при навчанні інформатики у ВНЗ (С. 132—133, С. 137—140, 178—181) істотно змінює засоби реалізації самостійної діяльності майбутніх економістів, дає змогу значно покращити ефективність самостійної роботи студентів, сприяє формуванню рис самостійності та навичок самоосвіти за рахунок широкого використання технологій дистанційного навчання.

Автор також акцентує увагу на доцільності системного використання міжпредметних зв'язків при навчанні інформатики студентів економічних спеціальностей, що не тільки на якісно новому рівні надає можливість вирішувати завдання навчання, розвитку та виховання студентів, а й закладає основи для комплексного бачення, системного підходу до розв'язування складних проблем реальної дійсності, формування цілісної системи знань про навколишню дійсність (С. 154—166).

У третьому розділі детально розглянуто всі етапи педагогічного експерименту, в якому була досліджена вірогідність теоретичних висновків та розробленої КОМСН інформатики майбутніх економістів у вищих навчальних закладах. Заслуговує на схвалення опис педагогічного експерименту (проводився з 2007 року по 2015 рік), логіка подання його матеріалів, процедура збору емпіричних даних, перевірка їх достовірності (у педагогічному експерименті на різних його етапах брали участь 776 студентів перших-п'ятих курсів Буковинського державного фінансово-економічного університету, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету).

Завершується дисертаційне дослідження досить розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів роботи.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані

- безпосередньо при навчанні інформатики студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, що сприятиме підвищенню якості формування та розвитку інформатичних та професійних компетентностей майбутніх економістів;
- для подальшого теоретичного й емпіричного дослідження проблеми удосконалення управління навчальною діяльністю при навчанні інформатики студентів різних спеціальностей;
- для наукового обґрунтування і розробки комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання інших інформатичних дисциплін майбутніх економістів на основі технологій дистанційного навчання і хмарних технологій.

Джерельна база дисертаційної роботи може бути використана дослідниками за напрямком «Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання фізико-математичних та інформатичних дисциплін у вищих навчальних закладах».

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення та результати дослідження широко обговорені на науково-методичних конференціях та семінарах (згідно з текстом автореферату з 2005 року по 2015 рік дисертантка висвітлювала основні етапи дослідження у дванадцяти доповідях).

Основні результати дослідження повною мірою представлені в 25 науково-методичних опублікованих працях. Серед них — п'ять статей у фахових виданнях (чотири одноосібні), сім тез доповідей у матеріалах конференцій (шість одноосібних), одна публікація у зарубіжному виданні, сім методичних посібників, п'ять статей у наукових виданнях (чотири одноосібних).

Сформульовані в тексті дисертації та авторефераті положення про новизну результатів дослідження, їх практичне значення відповідають суті виконаної автором роботи та актуальному соціальному замовленню.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Дисертація та автореферат О.М. Яцько підготовлені та оформлені у відповідності до вимог, що ставляться МОН України. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті О.М. Яцько належним чином розкриті і обґрунтовані в рукописі дисертації.

Дискусійні положення та зауваження

Оцінюючи представлену дисертацію позитивно, разом з тим, слід зробити деякі зауваження:

1. Зважаючи на недостатній рівень підготовки першокурсників зі шкільного курсу інформатика та значну вагомість для майбутніх економістів володіння навичками опрацювання економічних даних засобами табличних процесорів, бажано у навчальній програмі курсу «Інформатика» більше годин відводити на повноцінне опрацювання студентами матеріалу змістового модуля «Технології розв'язання задач професійного спрямування за допомогою табличних процесорів» (у авторському варіанті навчальної програми для практичних занять відповідного модуля передбачено тільки 14 годин).
2. Важливим, на нашу думку, є проведений Оксаною Мирославівною аналіз міжпредметних зв'язків курсу «Інформатика» з дисциплінами економічного, математичного, та інформатичного циклів із визначенням способів їх реалізації при навчанні інформатики студентів економічних спеціальностей. Однак вважаємо, що робота значно б виграла, якби авторка у вигляді схеми (таблиці) продемонструвала реалізацію міжпредметних зв'язків курсу «Інформатика» з відповідними дисциплінами на рівні конкретного змістового модуля курсу.
3. У роботі недостатньо представлені відгуки викладачів ВНЗ на розроблені автором та впроваджені матеріали експериментального навчання.
4. Дисертація і автореферат мають окремі недоліки редакційного характеру.

Наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Загальний висновок

Вважаємо, що дисертаційне дослідження на тему «Комп'ютерно орієнтована методична система навчання інформатики майбутніх економістів у вищих навчальних закладах», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, що має належну наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року, а її автор, Яцько Оксана Мирославівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 — теорія та методика навчання (інформатика).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформатики та системології
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет ім. В. Гетьмана»
10.02.2016

Ю. М. Красюк